

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-1-77-50>

УДК 343.982.4

Ткаченко Я.В., Іванко Є.Б.

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України**ДОСЛІДЖЕННЯ СВІДОЦТВ ПРО РЕЄСТРАЦІЮ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ
ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Анотація. У статті розглянуто основні проблеми, що виникають у процесі експертного дослідження свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів нашої держави. Проведений аналіз захисних елементів, способів підробки таких документів. Актуальність обраної тематики зумовлена великою кількістю злочинів, пов'язаних з документами, що супроводжують транспортні засоби, і необхідністю у процесі розслідування проведення технічної експертизи документів з метою встановлення факту повної чи часткової підробки. Дослідження свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів – один зі складних видів техніко-криміналістичного дослідження, що вимагає застосування різноманітних спеціальних пізнань. Під час підробки документів такого виду мають місце різного роду імітації або відтворення захисних елементів і способів друку. Автором наведені шляхи вирішення проблем, що виникають під час дослідження свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів.

Ключові слова: свідоцтво про реєстрацію транспортних засобів, бланк, способи друку, види підробок, захисні елементи.

Tkachenko Yana, Ivanko Yevhenii

Kharkiv Scientific Research Forensic Center of MIA Ukraine

**RESEARCH OF CERTIFICATES ON REGISTRATION OF VEHICLES OF NATIONAL
MANUFACTURE: PROBLEM ISSUES AND WAYS OF THEIR SOLUTION**

Summary. The article considers the main problems arising in the process of the expert study of certificates of registration of vehicles of our country. Analysis was carried out: Protective elements of certificates on registration of vehicles of Ukraine of various samples and manufacturers since 1993 and till now. The article also considers methods and methods of falsification of documents of this kind. The author analyzed the latest publications on the chosen topic. The relevance of the chosen topic is due to the large number of crimes related to documents accompanying vehicles and the need to investigate the technical examination of documents in order to establish the fact of forgery. The study of certificates of registration of vehicles is one of the complex types of technical forensic research and requires the application of various special knowledge. During the forgery of documents of this kind, there are various types of imitation and reproduction of protective elements and reproduction of methods of printing. During the technical examination, whether the document is counterfeit is established. The technical examination of documents provides for a comprehensive study of all requisites and protective elements of the document. The accuracy and reliability of expert research directly depends on the completeness of information at the disposal of the forensic expert. The problem of research into motor vehicle registration certificates requires a systematic approach. The most difficult to detect is a complete forgery made using technology similar to genuine documents. In this context, the importance of developing and implementing more effective measures to combat counterfeiting of vehicle documents, as well as methods and techniques for the disclosure and investigation of crimes related to the forgery of documents of this type, is growing. The author considers ways of solving the problems that arise in the study of certificates of registration of vehicles. The proposals made in the article were an attempt to find new approaches to solving the problems of the study of documents accompanying vehicles.

Keywords: certificates of registration of vehicles, form, printing methods, types of fakes, security features of the document.

Постановка проблеми. За умов Євроінтеграції нашої держави, прийняття нових Законів України щодо правил розмитнення автомобілів на іноземній реєстрації, проведення ООС на сході України, зміни політичних і економічних основ суспільства, об'єктами злочинних посягань всі частіш виступають свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу.

Свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу є одним із основних документів, що забезпечує права громадян на керування автомобілем, його облік, і є необхідним для передачі права власності на транспортний засіб.

Підроблення таких документів, як свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу становить підвищену небезпеку для держави.

Так, протягом 2019 року фахівцями сектору почеркознавчих досліджень, технічного дослід-

ження документів та обліку відділу криміналістичних видів досліджень Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України виконано 61 судову технічну експертизу документів, об'єктами досліджень яких були свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, з яких 31 документ визнаний підробленим.

Відтак, проблеми, пов'язані з аналізом документів у цих аспектах, становлять не лише теоретичний інтерес, але й мають практичну значущість у справі посилення боротьби зі злочинністю й поліпшення роботи правоохоронних органів та експертних установ.

За цих умов дослідження документів на транспортні засоби є вкрай актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання дослідження документів, що супроводжують транспортні засоби, в Україні до-

сліджували такі науковці, як: М. Будзівський, А. Граціанов, А. Іщенко, Г. Кабанов, К. Ковальов, І. Красюк, С. Найменко, І. Невмержицька, Т. Тимофеева. Проте, зазначені автори досліджували загальні питання дослідження документів такої категорії, майже не торкаючись проблем, що виникають під час проведення технічних експертиз документів свідочтв про реєстрацію транспортних засобів, підроблених за допомогою сучасного обладнання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проведені науковцями дослідження розкривають проблеми дослідження свідочтв про реєстрацію транспортних засобів та підходи щодо їх вирішення. Однак, залишаються актуальними питання виявлення і вирішення проблем, що враховують можливості виявлення експертами документів, що супроводжують транспортні засоби, підроблених за допомогою сучасного обладнання і новітніх технологій.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження проблемних сторін експертного дослідження свідочтв про реєстрацію транспортних засобів та пошук основних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Виготовлення бланків свідочтв про реєстрацію транспортного засобу в Україні після розпаду СРСР було запроваджено у 1993 році і на теперішній час кількість зразків, які знаходяться в обігу, налічує кілька десятків [1; 2; 3; 4; 5; 6].

Перші зразки цих свідочтв виготовляли поліграфічні фірми «Оріяна ЛТД» і «Фотон» на паперовій основі [1]. З 1995 по 2006 роки їх виробництво, також на паперовій основі, здійснювалось державним підприємством з виготовлення цінних паперів та документів суворого обліку «Поліграфічний комбінат «Україна» [1; 6]. З 2004 року в обіг були введені перші свідочтва про реєстрацію ТЗ на пластиковій основі без вихідних реквізитів виробника [2]. З 2005 по 2014 роки випуском бланків пластикових свідочтв займалися підприємства, які входили до складу Консорціуму ЄДАПС [3; 6]. З 2014 року виготовлення бланків пластикових свідочтв про реєстрацію транспортного засобу здійснюється державним підприємством з виготовлення цінних паперів та документів суворого обліку «Поліграфічний комбінат «Україна» [4; 6].

За весь цей час, з 1993 року змін зазнавав і зовнішній вигляд бланку свідочтва про реєстрацію ТЗ, і матеріали, з якого його виготовляли, і способи друку бланків, і спеціальні захисні елементи. При цьому, навіть бланки одного і того ж виробника, але різних типографських замовлень, різняться між собою за розмірними характеристиками, розміщенням реквізитів і їх кольоровою гамою, спеціальними елементами захисту тощо.

Так, перші зразки свідочтв про реєстрацію транспортного засобу виготовлялись на захищеному папері, і майже без будь-якої системи захисту від підроблення, у якості захисних елементів використовувались різні «дефекти» в буквах і знаках бланків, проте, злочинці відтворювали всі ці способи захисту за допомогою найпростішого копіювального обладнання. Лише кілька років потому у якості захисних елементів було введено: водяні знаки, кольорові волокна, голографічні елементи, спеціальні фарби, які набувають

світіння під дією ультрафіолетового випромінювання [1]. На теперішній час при виготовленні і персоналізації вказаних документів застосовується суттєвий комплекс сучасних захисних елементів: складний дизайн, певні способи друку, мікротекст, ірисовий друк, гільйонні елементи, голографічні плівки, спеціальні фарби із захисними властивостями (УФ – фарби, ІЧ – фарби, оптико-перемінні) тощо [4; 6].

Дослідженням свідочтв про реєстрацію транспортних засобів вирішуються такі основні завдання: встановлення способу виготовлення бланку; встановлення виду та способу друку, типу засобів і пристроїв, за допомогою яких виготовлений документ; ідентифікація друкарських форм, засобів і пристроїв, за допомогою яких виготовлений документ; встановлення, чи відповідає бланк аналогічним документам, що знаходяться в офіційному обігу; встановлення факту внесення змін до первинного змісту документа.

Як свідчить досвід експертної практики, при проведенні досліджень у експертів виникають складнощі з вирішенням двох останніх завдань.

На сьогодні, з розвитком науково-технічного прогресу, відтворення спеціальних захисних елементів не є проблемою для злочинців при підробці свідочтв про реєстрацію транспортного засобу.

Якщо перші підробки свідочтв здійснювались шляхом сканування автентичних бланків з подальшим їх друком на папері за допомогою кольорових принтерів (як зі струменевим, так і з електрофотографічним способами друку), виявити які не викликало труднощів; то в теперішній час підробки виготовляють шляхом відокремлення захисних плівок від оригінальних бланків на пластиковій основі і повним видаленням персоналізованих даних з послідовним внесенням нових даних і покриттям захисними плівками. Такі сучасні підробки документів у більшості випадків не лишають ознак і виявити їх доволі складно.

Для вирішення запитання про те, чи відповідає свідочтво про реєстрацію ТЗ аналогічним документам, що знаходяться в офіційному обігу на території України, у разі відсутності грубих невідповідностей з установленними вимогами, необхідно проводити порівняльні дослідження зі зразками з аналогічними вихідними даними виробника. Зазначене потребує наявності натурних зразків свідочтв, або їх детального технічного опису (розмірних характеристик бланку і реквізитів, розташування реквізитів бланку, способів і якості друку, характеристик захисних елементів тощо). Що ж стосується інформаційно-методичного забезпечення експертних підрозділів з цього питання, то дотепер воно не достатнє, натурними зразками документів чи їх описом експертів забезпечують не в повному обсязі і несвоєчасно, а ініціатор призначення експертизи зазвичай не може надати відповідні зразки для порівняння.

Під час участі фахівців Харківського НДЕКЦ МВС у проведенні курсів підвищення кваліфікації для патрульних поліцейських декількох областей нашої держави, останніми також було акцентовано увагу на проблемі можливості виявлення факту підробки бланку національного свідочтва про реєстрацію транспортного засобу за наявності в обігу великої кількості зразків таких бланків і за відсутності їх детального технічного опису.

Зазначені обставини створюють значні проблеми при вирішенні запитань про автентичність бланків свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу.

Крім цього, для експертів з технічного дослідження документів певні проблеми викликає виявлення факту внесення змін до первинного змісту документа при надходженні на експертне дослідження свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів на пластиковій основі, що обумовлене специфікою їх виготовлення і способом персоналізації таких бланків. Внесення змін у первинний зміст пластикових свідоцтв вкрай рідко лишає будь-які ознаки цього. Так, найбільш якісні підробки пластикових свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів виготовляють з використанням справжніх бланків – шляхом відшарування захисних прозорих плівок від бланку, з послідовним видаленням індивідуальної інформації, якою персоналізований бланк, і нанесенням на такий бланк інформації на інший транспортний засіб і іншого власника, з послідовним покриттям іншими захисними плівками. Виявити і встановити факт підробки таких документів вкрай складно, оскільки під час такого способу часткової підробки документів повторно заповнення справжніх блан-

ків здійснюється тими ж способами, що і офіційно використовуються.

Висновки і пропозиції. З огляду на викладене та враховуючи власний експертний досвід, наведені проблеми, на думку автора, можуть бути усунені такими шляхами:

забезпеченням експертів детальним криміналістичним технічним описом всіх існуючих зразків бланків свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу вітчизняного виробництва;

навчанням із суб'єктами, які безпосередньо перевіряють документи, що супроводжують транспортні засоби;

розробленням та здійсненням комплексу заходів щодо запровадження в Україні єдиного зразка бланку свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу і виведенням з обігу всіх інших попередніх зразків бланків;

посиленням захисту бланків свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу від повної і часткової підробки шляхом зміни способу персоналізації бланку (наприклад, на індент-друк, або ембосування);

створенням в Україні єдиної бази викрадених і втрачених бланків свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів.

Список літератури:

1. Дослідження бланків свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів, виготовлених на підприємстві «Поліграфкомбінат «Україна». Методичні рекомендації. ДНДЕКЦ МВС України. Київ, 2005. 30 с.
2. Душник В.Ф., Граціанов А.І., Науменко С.М. Пластикові посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів: Інформаційний лист. ДНДЕКЦ МВС України. Київ, 2004. 15 с.
3. Кабанов Г.О., Граціанов А.І., Найменко С.М. Загальні ознаки посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів на пластиковій основі виробництва Консорціуму ЄДАПС: Інформаційний лист. ДНДЕКЦ МВС України. Київ, 2007. 22 с.
4. Про основні елементи захисту національного посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу зразка 2014 року: інформаційний лист. Укл. І.М. Невмержицька. ДНДЕКЦ МВС України. Київ, 2016. 25 с.
5. Свідоцтво про реєстрацію транспортних засобів на пластиковій основі. Загальні характеристики та елементи захисту. Уклад.: Кузьменко І.М. ДНДЕКЦ МВС України. Київ.
6. Довідково-інформаційна система «Frontline Documents System» версія 5.0.6.101; FDS Forensic версія 5.0.6.21.

References:

1. Doslidzhennja blankiv svidoctv pro rejestraciju transportnyh zasobiv, vygotovlenyh na pidpryjemstvi «Poligrafkombinat «Ukrain»a». Metodychni rekomendacii' [Research of forms of certificates on registration of vehicles manufactured at the enterprise "Polygraphkombinat" «Ukraine». Methodological recommendations]. DNDEKC MVS Ukraine. Kyiv, 2005, 30 p. (in Ukrainian)
2. Dushnik, V.F., Gracianov, A.I., & Naumenko, S.M. (2004). Plastykovi posvidchennja vodija ta svidoctva pro rejestraciju transportnyh zasobiv: Informacijnyj lyst. [Plastic driving licenses and vehicle registration certificates: Information letter]. DNDEKC MVS Ukraine. Kyiv, 15 p. (in Ukrainian)
3. Kabanov, G.O., Gracianov, A.I., & Najmenko, S.M. (2007). Zagal'ni oznaky posvidchennja vodija ta svidoctva pro rejestraciju transportnyh zasobiv na plastykovij osnovi vyrobnyctva Konsorciumu JeDAPS: Informacijnyj lyst [General signs of driving license and vehicle registration certificate on plastic basis produced by the EDAPS Consortium: Information letter]. DNDEKC MVS Ukraine. Kyiv, 22 p. (in Ukrainian)
4. Nevmerzhyts'ka, I.M. (2016). Pro osnovni elementy zahystu nacional'nogo posvidchennja vodija ta svidoctva pro rejestraciju transportnogo zasobu zrazka 2014 roku: informacijnyj lyst [On the main elements of the protection of the national driver's license and the certificate of registration of vehicles of the 2014 model year of issue: information letter]. DNDEKC MVS Ukraine. Kyiv, 25 p. (in Ukrainian)
5. Kuz'menko, I.M. Svidoctvo pro rejestraciju transportnyh zasobiv na plastykovij osnovi. Zagal'ni harakterystyky ta elementy zahystu [Certificate of registration of vehicles on a plastic basis. General characteristics and protection elements]. DNDEKC MVS Ukraine. Kyiv. (in Ukrainian)
6. Dovidkovo-informacijna sistema «Frontline Documents System» versija 5.0.6.101; FDS Forensic versija 5.0.6.21 [Reference and information system «Frontline Documents System» version 5.0.6.101; FDS Forensic version 5.0.6.21]. (in Russian)